

Het Rome van *Gianna & Valentina*

Onze verslaggever Annette Spaan werd door twee Italiaanse kunstenaars uitgenodigd in Rome. Ze bezocht het huis en atelier van schilder en dichter Gianna Paola Cuneo en ging langs bij de antieke boekwinkel van haar dochter Valentina La Rocca, graveerder en decorschilder. Zij namen haar mee naar hun favoriete adressen in de Eeuwige Stad.

Openingspagina's: het Forum Romanum; inzetjes: schilder en dichter Gianna Paola Cuneo in haar atelier; graveerder en decorschilder Valentina La Rocca in haar boekwinkel. Hieronder: de huizen in Trastevere zijn geschilderd in warme tinten. Rechterpagina, met de klok mee: 'Città Emisfero' (1997); Gianna aan het werk; schets voor een schilderij; eigen werk in Gianna's woonkamer.

Via oude stenen trappen bereik ik het appartement van schilder en dichter Gianna Paola Cuneo in de middeleeuwse wijk Trastevere. De smalle straatjes zijn behangen met jasmijn en klimop en zitten vol met cafés en restaurants. Het huis van de 89-jarige Gianna is net als de meeste woningen geschilderd in de

warme tinten van een zonsondergang. Ze begroet me hartelijk en we stappen haar atelier binnen. Ik ben verwonderd door de hoeveelheid kunst aan de muren, in kasten en op tafels. Haar boekenkasten staan vol met literatuur. Gianna nodigt me uit in de woonkamer waar we prachtige olieverfschilderijen op canvas uit haar 'Romeinse periode' bekijken. Op deze doeken uit het begin van de jaren vijftig vormen de kleurrijke huizen van Rome bijna een personage. "In die

periode was ik erg geïnspireerd door de warme kleuren van de stad, zoals bruin en oranje. Ik schilderde de plattelandsvrouwen die na de Tweede Wereldoorlog in Rome gingen werken en de verlorenheid die ze daarbij voelden."

Revolutionaire inborst

Mijn oog valt op Gianna's verzameling portretten van Napoleon Bonaparte. Ze laat me de ring om haar vinger zien die volgens haar ooit van de Franse dictator was. "Ik houd van de Franse Revolutie, de Fransen hadden het lef om dingen te veranderen. Eeuwenlang was Italië verdeeld en werd het geregeerd door andere landen. Napoleon inspireerde de Italiaanse revolutionairen om te vechten voor een verenigd Italië." Gepassioneerd vertelt ze hoe in 1861 het koninkrijk

Italië ontstond, mede dankzij haar grote helden generaal Giuseppe Garibaldi en politicus Giuseppe Mazzini. "Mijn overgrootvader vocht met Garibaldi mee, zijn medailles hangen bij mij aan de muur." Gianna komt ook op voor haar politieke principes. Zo liet ze eind jaren zeventig een bevriende Griekse redacteur onderduiken in haar huis toen hij door zowel Griekenland als Italië werd gezocht vanwege zijn verzet tegen de Griekse junta.

Eind jaren tachtig begon Gianna's 'horizonperiode', waarin ze in haar composities met de horizon speelde. In 1991 schilderde ze de bleekheid van de Eerste Golfoorlog. We lopen verder door haar huis, waar Gianna de schilderijen uit haar 'elegische periode' laat zien, die ze schilderde vanaf 1995. Griekenland

was hiervoor haar grote inspiratiebron, een land waar ze veel heeft gereisd. Op de schilderijen zie ik haar liefde voor de natuur en de zee van de Griekse eilanden, naast de Griekse goden en helden. Ik blader door haar eerste gedichtenbundel 'La Musa del Transatlantico' uit 2003, waarvoor ze een belangrijke prijs won. Ook van woorden maakt Gianna kunst.

Rosbief met groene peper

Gianna neemt me mee naar een van haar favoriete restaurants, Ristorante Fiammetta, vlak bij de Piazza Navona. "Ik kom hier speciaal voor de excellente rosbief met groene peper en rozemarijn." Het restaurant zit vlak bij haar voormalige kunstgalerie, Le Bateleur, die ze vanaf de jaren zestig dertig jaar lang >

“IK REED ALTIJD GRAAG MET PAARD EN WAGEN DOOR DE STAD”

bestierde. Met een nostalgische blik kijkt ze rond. “Rome is veranderd, maar in dit restaurant is alles hetzelfde gebleven.” Gianna is geboren in Rome en woonde er het grootste gedeelte van haar leven, maar groeide er niet volledig op. Haar vader was diplomaat en het gezin woonde tijdens haar kindertijd in België. Tijdens de Tweede Wereldoorlog vluchten ze voor de nazi’s, terug naar Italië.

© FOTO: RICCARDO RAGAZZI

“Mijn vader weigerde bepaalde informatie door te geven aan de Duitsers en mijn broer weigerde zijn dienstplicht, dus we liepen gevaar.” Na de bevrijding werd haar vader als diplomaat naar de VS gestuurd. “Ik hield niet zo van Amerika, maar ik vond het geweldig om te studeren aan het Art Institute of Chicago.”

Schilderscarrière

Gianna studeerde af in *fine arts*, figuurtekenen en schilderen, waarna ze terugkeerde naar Rome. In 1950 en 1951 won ze er een prijs voor haar schilderwerk tijdens de tentoonstellingen van de ‘Premio Michetti’. “Ik ontmoette de Grieks-Franse Christian Zervos, de grootste kunstcriticus van moderne kunst in de 20ste eeuw. Hij werkte met grote namen als Pablo Picasso, Alberto Giacometti en Henri Matisse. Hij geloofde in mijn werk en wilde me meenemen naar Parijs om mijn carrière een vervolg te geven. Maar ik was verloofd met een jonge, knappe diplo-

maat en wilde graag kinderen. Het was een van de moeilijkste beslissingen in mijn leven.” Uiteindelijk trouwde ze met haar diplomaat en woonde met hem in New York en Londen voordat ze zich in de jaren zestig vestigde in Rome. Haar dochter Valentina werd geboren in New York, haar zoon Fabrizio in Londen. Na de lunch rijden we door Rome. “Ik reed vroeger graag met paard en wagen door de stad, maar daar zijn er nu nog maar drie van over en het kost je een fortuin.” We stoppen bij Antico Caffè del Teatro Marcello. Het grenst aan het antieke theater van Marcellus uit de 1ste eeuw voor Christus. “Ik drink hier graag koffie om de sfeer van deze historische plek op te snuiven. Rome is eigenlijk een bedekte ruïne, waardoor we altijd leven met het verleden.”

Antieke boeken

Even later staan we aan de voet van de Palatijn, een van de zeven heuvels van Rome. “Voor de Romeinen is deze plek heel belangrijk. Het is het meest antieke gedeelte van de stad, de heuvel waar de eerste nederzettingen stonden en later de keizers woonden. Toen ik net getrouwd was en mijn man me niet kon vinden, zat ik hier te schilderen. Op de Palatijn heb je het gevoel dat je totaal ergens anders bent, misschien niet eens in deze eeuw.”

© FOTO: FABRIZIO LA ROCCA

Gianna is trots op haar dochter Valentina La Rocca, die in 2014 een van de oudste boekwinkels van Rome overnam: Antica Libreria Cascianelli. De boekwinkel bestaat al sinds 1909 en paus Johannes XXIII en beroemdheden als Aristoteles Onassis en Greta Garbo kwamen er ooit over de vloer. In 1950 verhuisde Antica Libreria Cascianelli naar zijn huidige locatie aan het plein Largo Febo. Ik loop ernaartoe via de Piazza Navona. Binnen sta ik tussen de donkere houten kasten vol antieke en vaak zeldzame boeken. Omringd door oude kunst- en wetenschappelijke objecten, prints, ansichtkaarten, memorabilia en curiosa. Zo zie ik een honderd jaar oude kaart van Nice, opgezette kikkers en antieke sleutels. De 65-jarige Valentina verwelkomt me terwijl ze houten linialen aan het

verzamelen is voor de nieuwste film met George Clooney. De boekwinkel is zeer geliefd bij filmmakers en andere creatievelingen, zo werd er een scène opgenomen voor ‘John Wick 2’ met Keanu Reeves en liet modehuis Gucci er een collectie fotograferen.

Konijnenhuid

“In 2014 hoorden we twee dagen van tevoren dat Antica Libreria Cascianelli ging sluiten vanwege de slechte Italiaanse economie en de concurrentie van online boekwinkels”, vertelt Valentina. “Toen we binnenstapten waren sommige boeken aan het rotten. Binnen twee dagen besloten we de zaak over te nemen.” Ook Valentina koos in haar leven voor de kunst. Ze studeerde aan de École nationale supérieure des

Linkerpagina, met de klok mee: ‘Il Diplomatico’ (1949); ‘Sogno di Positano’ (1949); uitzicht vanaf de Palatijn. Hierboven, met de klok mee: antiek Italiaans boek in Antica Libreria Cascianelli; Valentina La Rocca voor haar boekwinkel; naast boeken verkoopt Antica Libreria Cascianelli oude kunst- en wetenschappelijke objecten, prints, ansichtkaarten, memorabilia en curiosa.

Deze pagina, met de klok mee: Valentina op bezoek bij metaalbewerker Locchi; decorschilderwerk van Valentina; Valentina en de Libanese ontwerper Gilbert Halaby in zijn winkel Maison Halaby. Rechterpagina, met de klok mee: eten met livemuziek op een terras in Trastevere; tagliolini met truffel in Ristorante Fiammetta; markt in Trastevere; Gino 51, een favoriet adres van Gianna.

beaux-arts in Parijs en maakte vijftien jaar lang graveringen en kunstboeken. Daarna begon ze met het schilderen van decors voor opera, theater en film. Zo werkte ze mee aan decors voor de Koninklijke Opera van Versailles en films als 'Marie Antoinette', 'Coco avant Chanel' en 'The Man in The Iron Mask'. "Ik werk nog met oude Italiaanse technieken zoals het gebruik van konijnenhuid, je komt het nog tegen in Versailles en oude theaters. Ik hou van het ambacht en vind het jammer dat steeds meer ambachtslieden verdwijnen uit Rome." Ze neemt me mee naar de Via dei Coronari, waar vroeger veel antiekwinkels zaten. We bekijken het werk van Gianfranco e Sergio Ceci, restaurateurs van antiek zilver en goud. Bij metaalbewerker Locchi informeert ze of ze haar antieke lampenpoten kunnen repareren. "Ze zijn geweldig, zelfs de Fransen komen hier met hun spullen."

Fotograaf zonder camera

Iets verderop lopen we langs Palazzo Altemps. "Dit museum is bijzonder voor mij, je vindt er drie dingen tegelijk: een renaissancepaleis met fresco's uit de 16de eeuw, in dezelfde ruimte oudheid

in de vorm van Romeinse en Griekse sculpturen én een tijdelijke expositie van moderne kunst." Bij Libreria-galleria il museo del louvre vinden we een heel ander soort museum, van de fotokunst. Valentina kent eigenaar Giuseppe Casetti al veertig jaar. Hij noemt zichzelf een fotograaf zonder camera. Giuseppe: "Als ik foto's van mensen krijg aangeboden, kies ik er één die onderdeel wordt van het museum. Zo wordt die foto een kunstwerk, en het museum is mijn kunstwerk." Zijn galerie ligt in het oude Joodse getto, waar je volgens Valentina heerlijk Romaans-Joods kunt eten. Maison Halaby is een van haar favoriete winkels. In de kleurrijke tassenwinkel van de Libanese ontwerper Gilbert Halaby legt ze uit waarom: "Zijn tassen zijn prachtig, hij is ontzettend vriendelijk en hij doet iets goeds voor Rome. Ik vind het mooi hoe hij regelmatig een gedicht of filosofische tekst plaatst op Instagram." Gilbert Halaby schildert ook, maakt keramiek en ontwerpt onder andere juwelen. We sluiten de dag af met een glas wijn bij Il Vinaietto di Marco e Giancarlo, een van de oudste wijnbars van Rome. Portretten van Che Guevara en Mao en communistische posters hangen er aan de muur. Valentina: "Deze bar is erg links, soms laten ze zelfs liedjes uit de Russische Revolutie horen." Daar is het woord revolutie weer. Net als Gianna is dochter Valentina een vrouw met sterke overtuigingen. En gevoel voor schoonheid. Daar hoeft je in Rome gelukkig nooit ver naar te zoeken. •

tips & adressen

- Gianna Paola Cuneo
www.gpcuneo.eu
- Antica Libreria Cascianelli
Largo Febo 14 – 16,
(Piazza Navona),
+39 3488630220.

Musea & kunst

- Libreria-galleria il museo del louvre Roma
Via della Reginella 8/A.
www.ilmuseodellouvre.com
- Palazzo Altemps
Piazza di Sant'Apollinare 46.
www.museonazionaleromano.beniculturali.it

Eten & drinken

- Gino 51
Via della Lungaretta 85,
+39 065803403.
- Il Vinaietto di Marco e Giancarlo
Via del Monte della Farina 38,
+39 0668806989.
- Antica Norcineria
Via della Scrofa 24,
+39 0668192695.
- Antico Caffè del Teatro Marcello
Via del Teatro di Marcello 42,
+39 066785451.
- Ristorante Fiammetta
Piazza Fiammetta 10.
www.ristorantefiammetta.it

Winkelen

- Vlooiemarkt Porta Portese
Alleen op zondag!
Piazza Porta Portese, Trastevere.
- Maison Halaby
Via di Monserrato 21.
www.maisonhalaby.com
- BLEND
Via Margutta 558.
www.blend.it
- Slijterij Enoteca il Vinaio
Via dei Portoghesi 5,
+39 066865936.
- Antiquaria Sant'Angelo
Via del Banco di Santo Spirito, 61,
+39 066865944.

Ambachten

- Gianfranco e Sergio Ceci
Restauratie van antiek

zilver en goud.

- Vicolo Monte Vecchio 13,*
+39 066865649.
- Laboratorio di Argenteria di Locchi Claudio & C. S.N.C.
Voor al uw antieke metaalbewerking.
Via Degli Spagnoli 28/A,
+39 0668803880.

Zien

- Kerk Chiesa Santa Maria della Pace
Arco della Pace 5.
- Cimitero degli Inglesi
Via Caio Cestio 6,
www.cemeteryrome.it.
- De Palatijn
Via di San Gregorio 30.